No. 11. Donderdag 17 Maart 1910. 10de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

Het Hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, warme belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt als minimum f2.— 's jaars (voor Indië en het buitenland minstens f2.50). *)

Zij die f5.— of meer contribueeren of een gift in éèns schenken van f100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

*) Zie inteeken-biljet op de achterzijde van den Omslag. Verzoeke dit ingevuld te zenden aan het adres van den Secretaris van het Hoofdbestuur **E. van Assen,** *Heulstraat 17, Den Haag.*

Informatie-Bureau

(*Secretaris J. L. van Gennep*),

dagelijks — Zon- en feestdagen uitgezonderd — van 10—12 en 2—4 u., ten kantore **Heulstraat 17, 2de verdieping.**

Zie overigens **Officieele Mededeelingen** ook van het Dagel. Bestuur en van de Afdeelingen op blz. 7 en 8.

IN MEMORIAM.

J. D. NOORDHOEK HEGT. †

In den avond van den 7 dezer maand overleed te Zutphen, in den ouderdom van 72 jaren, de heer A. J. D. Noordhoek Hegt, oud-luitenant-kolonel-intend. van het O.-I. leger, penningmeester van de afdeeling onzer vereeniging daar ter plaatse.

Bij de teraardebestelling, welke bijgewoond werd door een groote schare vrienden en bekenden, waaronder vertegenwoordigers van de verschillende besturen, waarin de overledene zitting had, werd hem door den secretaris der afdeeling, de heer A. Walland, namens „Oost en West" een laatste groet gebracht.

„Ziekte," aldus zeide ongeveer de spreker, „verhindert den vôorzitter van de afdeeling Zutphen der vereeniging „Oost en West" hier aanwezig te zijn. Hij verzocht mij zijne plaats in te nemen en daarbij tevens te getuigen van zijn groot leed de gelegenheid te missen hier hulde te brengen aan de nagedachtenis van zijn tijdgenoot en krijgsmakker, mêt wien hij van het begin van beider loopbaan als officier, door wederkeerige banden van vriendschap was verbonden.

Het streven van „Oost en West" is bekend. De vereeniging beoogt in de eerste plaats het kweeken van liefde voor Indië. Zoo ooit iemand geroepen kon zijn daartoe mede te werken, dan was het onze diepbetreurde vriend Noordhoek Hegt. Hij toch had Indië innig lief. Door zijn beminnelijke gave, om in alle dingen in de eerste plaats het goede te zoeken, had hij ook in Indië dit steeds weten te vinden. Van al het lief en leed daar ondervonden, was alleen het goede in zijne herinnering achtergebleven. Hij dacht steeds aan Indië terug met een gevoel van dankbaarheid voor hetgeen hij er mocht genieten. Doch was Hegt dankbaar aan Indië, wederkeerig is Indië hem grooten dank verschuldigd. Wie hem gekend heeft, toen hij daar, eerst in Staatsdienst, later in particuliere betrekking, werkzaam was, weet hoe hij altijd met al zijne krachten aan de bevordering van het welzijn van Indië heeft gearbeid. Vooral zij, die het voorrecht hebben gehad hem te kennen tijdens het begin van den Atjeh-oorlog en weten hoe hij zich toen heeft gekweten van de moeilijke taak, destijds op zijne schouders gelegd en waarvan zijne opname in de Orde van den Nederlandschen Leeuw de openlijke erkenning was, weten wat Hegt in de dagen van zijne volle kracht voor Indië is geweest.

Oost en West brengt hem een laatsten dank voor hetgeen hij voor Indië heeft gedaan.

Hij ruste in vrede."

Dr. K. W. VAN GORKOM. †

Ook een warm vriend, die altijd pal stond voor de belangen van Nederl.-Indië, verloor „Oost en West" in den te Baarn op 74-jarigen leeftijd overleden dr. K. W. van Gorkom. De N. R. Cour. geeft van den ontslapene het volgende levensbericht:

In 1835 te Zutphen geboren, werd Karel Wessem van Gorkom opgeleid voor militair apotheker in het Indische leger. Op aanbeveling van prof. G. J. Mulder, werd Van Gorkom bestemd om als scheikundige op te treden bij de kinakultuur op Java. Voor dat doel studeerde Van Gorkom te Utrecht onder leiding van Blume, De Vriese en Mulder. Bij aankomst te Batavia werd Van Gorkom aanvankelijk geplaatst aan het Groot Militair Hospitaal, wijl als deskundige voor de kinacultuur reeds dr. J. E. de Vrij in functie was.

In Juni 1857 kwam Van Gorkom, op zijn verzoek, als assistent op het landbouw-scheikundige laboratorium te Buitenzorg. Na de opheffing dier inrichting (1860) werd hij ter beschikking van den directeur der cultures gesteld en als waarnemend controleur in de contrôle-afdeeling Djatiraga geplaatst, nadat bij kon. besluit verklaard was, dat hij geacht werd in het bezit te zijn van het radicaal van Ind. Ambt. 2e kl.

Den 31en December 1863 werd Van Gorkom benoemd tot secretaris bij de enquête naar de gouv.-koffiecultuur onder leiding van den resident Steinmetz: in Maart 1864 werd hem geheel onverwachts opgedragen om onverwijld naar de Preanger te vertrekken om daar, wegens ziekte van Junghuhn, het beheer der kinacultuur over te nemen. In Augustus 1864 werd hij definitief tot leider dier cultuur benoemd, sedert 25 December met den titel van „directeur". Bij besluit van 14 Maart 1875 volgde zijn benoeming tot hoofdinspecteur der rijst- en suikercultuur, het landelijk stelsel en al wat daartoe behoort. In 1878 vertrok Van Gorkom met verlof naar Nederland en verzocht en verkreeg den 28en Juni 1880 zijn eervol ontslag uit 's lands dienst.

Van Gorkom vestigde zich metterwoon te Baarn. Hij bleef zich zeer krachtig bezighouden met de bevordering der Indische landbouwbelangen, vooral door het schrijven van opstellen in dagbladen en tijdschriften, maar ook door het houden van voordrachten aan de Rijkslandbouwschool te Wageningen. Voorts is hij lid geweest van de staatscommissie voor de gouvernements-koffiecultuur.

In 1886 werd Van Gorkom te Utrecht honoris causa bevorderd tot doctor pharmaciae: sinds 1874 was hij ridder van den Nederlandschen Leeuw. Tal van geleerde genootschappen kozen hem tot lid; zoo was hij correspondeerend lid van de Kon. Akademie van Wetenschappen.

De lijst der door hem gepubliceerde geschriften over onderwerpen, die verband houden met de cultures in Indië is zeer lang. Hij heeft geschreven over vrijwel alle belangrijke tropische cultures.

PERSKRONIEK

INHOUD. Het *Vaderland* over de a.s. bestuurswisseling op Atjeh. — De *Nieuwe Courant* en *Land en Volk* over de overneming van den spoorweg Batavia—Buitenzorg. — De *Nieuwe Courant* over de kwestie der particuliere landerijen op Java.

De zoo hoogst belangrijke mededeeling der Nieuwe Courant in zake de a.s. bestuurswisseling op Atjeh, heeft nog slechts weinig commentaar in de pers uitgelokt. Slechts de militaire indische medewerker van het Vaderland levert een korte beschouwing over de te verwachten gebeurtenis. Hij schrijft:

„Er zal wel wat waars zijn in het bericht der N. Crt., dat — volgens „zeer betrouwbare zijde" — het militair bestuur in Atjeh binnenkort vervangen zal worden door civiel bestuur. Dat blad wist zelfs mede te deelen, dat de regeling van die bestuursverandering reeds door den voormaligen Minister Idenburg was ontworpen. De naam van den vervanger van den heer Swart werd reeds genoemd.

Nu seinde de correspondent te Batavia van de N. R. Ct. wel, dat die vervanging van kolonel Swart „beslist tegengesproken" wordt; de bron van herkomst van dit bericht werd echter niet genoemd en hier blijft men zwijgen.

Doch dit alles daargelaten is het wel te verklaren, dat men te Buitenzorg en op het Plein er op uit is een einde te maken aan het militair gezag, terwijl toch van overheidswege steeds er op gewezen is de laatste twee jaren, hoezeer de toestand in Atjeh vooruitgaande was en ten slotte het rapport-Liefrinck heelemaal geen plaats meer laat voor een militair gouverneur.

Wij zouden nog verder willen gaan en beweren, dat, tengevolge van de destijds bij de Indische Regeering plotseling opgekomen mildheid en toegevendheid voor de Atjehsche hoofden, het civiel bestuur zijn intrede had kunnen doen, toen Van Daalen aftrad.

Men zal toch moeten toegeven, dat we waarlijk geen militair gouverneur van Atjeh noodig hadden, om te komen tot daden als die van het bestuur van gouverneur Swart gekenmerkt hebben.

Daarom kan ons het bericht in de N. Ct. niet verwonderen, zijn we, ondanks alles, geneigd te gelooven, dat daarin veel waarheid schuilt. Wij beschouwen de gesignaleerde bestuursverandering als het natuurlijk gevolg van wat wij steeds in de bestuursdaden der beide laatste jaren hebben aangezien en gewraakt als het streven om in Atjeh een toestand te scheppen, die geheel het tegenbeeld zou zijn van hetgeen Atjeh onder Van Daalen ten beste gaf.

Dat daarmede een schijntoestand is geschapen, lijdt voor ons geen twijfel, we zeiden het reeds voorheen.

Laten we echter hopen, dat de toekomst, mocht het binnenkort komen tot de vervanging van het militair door civiel bestuur, ons in het ongelijk stellen zal."

Erg hoopvol ziet deze schrijver den toestand dus niet in.

* * *

In verband met de a.s. behandeling door de Kamer van het wetsontwerp tot overneming van den spoorweg Batavia—Buitenzorg, zegt de Nieuwe Courant o.m.:

„Is de door den minister voorgestelde transactie commercieel te verdedigen?

Wij staan, volgens den minister, voor het feit dat de spoorwegtoestanden om en in Batavia dringend verbetering behoeven.

Zoolang de lijn Batavia-Buitenzorg niet in handen is van den Staat, kan die slechts gebrekkig worden aangebracht; het is duidelijk, dat dit eerst goed kan geschieden, als alle te Batavia samenkomende lijnen in één hand zijn.

Brengt men deze niet voldoende verbeteringen toch aan, zonder afkoop van de lijn B. B., dan is daarvoor geld noodig, laat ons zeggen één millioen; dit geld is men na het maken van de verbeteringen kwijt; het brengt geen rente op.

Als men nu de lijn B. B. aankoopt en daardoor alle verbeteringen kan aanbrengen, dan, zoo zegt de minister, is het geld niet weg; want de exploitatie brengt meer dan voldoende rente op.

Van dezen kant beschouwd, zou de aankoop dus aanbevolen kunnen worden, doch ook van een andere zijde is beschouwing mogelijk, en daarop wezen wij reeds vroeger. Hoeveel er in de laatste tijden tot verbetering der verkeersmiddelen gedaan moge zijn, erkend moet toch worden, dat er nog vele geïsoleerde streken en plaatsen in Indië zijn, die door een spoor- of tramverbinding tot bloei en welvaart zouden kunnen worden gebracht.

En nu doen wij nogmaals de vraag: Doet men niet beter om, wanneer men toch 10 à 12 millioen voor verbetering van verkeersmiddelen wil uitgeven, die aan te wenden voor den aanleg van een nieuwe tram- of spoorlijn dan voor den aankoop van de lijn Batavia-Buitenzorg?

Welk voordeel zal grooter zijn, dat hetwelk men bereikt door de verbeteringen aan te brengen in en om Batavia, of dat, hetwelk men brengt aan een geheele streek, die door een spoorweg van 150 à 200 kilometer aan het wereldverkeer wordt aangesloten?

Ons dunkt, het antwoord op deze vraag kan niet twijfelachtig zijn."

* * *

Onder het opschrift „Zonderlinge voorlichting", schrijft Land en Volk over hetzelfde onderwerp:

„Bij de behandeling der Indische begrooting voor 1910 vertoonde zich scherp verzet tegen de overneming van den spoorweg Batavia-Buitenzorg door den Staat. In het bijzonder maakte de heer Bos zich verdienstelijk door uitvoerig te betoogen, hoe hier commercieel een slechte zaak werd gedaan. Deze oppositie had voorloopig dit succes, dat de beslissing werd aangehouden en de minister van Koloniën zich genoodzaakt heeft gezien een uitvoerige nota in te dienen tot weerlegging der ingebrachte bezwaren.

Deze nota is nu dato 9 Maart 1910 ingediend. Bij lezing treft dadelijk als iets buitengewoon zonderlings, dat nog altijd alleen gesproken wordt over de uitkomsten der exploitatie tot 1907, terwijl over 1908 alleen van verwachtingen wordt gesproken; en dit, terwijl de uitkomsten over 1908 reeds lang bekend zijn en niet onbelangrijk ongunstiger dan deze verwachtingen.

Wil men de Tweede Kamer voorlichten of om den tuin leiden? Het is een verzuchting, die thans niet voor de eerste maal opkomt."

* * *

De Nieuwe Courant komt nog eens terug op de quaestie der particuliere landerijen op Java, van welke er eenige, zooals bekend is, overgegaan zijn in handen van vreemdelingen. Het Kamerlid van Doorn heeft hieromtrent een tweetal vragen aan den minister van Koloniën gesteld, waarop een antwoord is ingekomen, dat inderdaad niet veel zegt. De N. Crt. vindt:

Dit antwoord is niet slechts zeer onfraai gestileerd, maar ook niet geheel juist.

„Inderdaad", zegt het orgaan, „verandert de rechtspositie der landerijen in het geheel niet door den overgang in het bezit van vreemdelingen, gelijk de minister in zijn antwoord heeft medegedeeld, maar deze vreemde eigenaren hebben, om op te komen voor hun ware of vermeende rechten, om te protesteeren tegen hun, naar hun meening, aangedaan onrecht, een wapen, dat de Nederlandsche eigenaren niet bezitten, dat is het inroepen van politieke interventie. Uit de gebeurtenissen, die aan den Zuidafrikaanschen oorlog voorafgingen, weten wij wat daarvan de gevolgen kunnen zijn.

De Nederlandsche Staat zal zulke conflicten — zooals elke andere Staat — willen vermijden en staat daardoor zwakker tegenover den vreemdeling, dan tegenover den Nederlander.

De positie van de vreemde landbouwers zal, wanneer tot onteigening van hun landen wordt overgegaan, dientengevolge sterker zijn dan die der Nederlandsche. Die sterkere positie zou hen tevens in staat stellen hoogere financieele eischen van schadevergoeding te stellen, zoodat de terugkoop ons op ettelijke millioenen meer zal komen te staan.

Wanneer de landheer van die rechten misbruik maakt, neemt de regeering daartegen maatregelen en kan hem zelfs van het land verwijderen; maar ook hier heeft de vreemdeling dit voor boven den Nederlander, dat hij tot herstel van werkelijk of vermeend onrecht de tusschenkomst van zijn regeering inroept. Aiweer om politieke conflicten te voorkomen, zal de Indische regeering dus niet zoo spoedig tegen een vreemdeling optreden als tegen een Nederlander: en de inlandsche bevolking zal daarvan het slachtoffer zijn, misbruiken worden op een land in vreemde handen langer geduld dan op die in Nederlandsch bezit.

Wij zeiden het reeds vroeger: dit alleen moest reeds reden genoeg zijn, om aan het overgaan van die landerijen in vreemde handen paal en perk te stellen. Mr. Roosegaarde Bisschop zeide Zaterdagavond te Amsterdam: dat Nederland gaandeweg bezig is langs privaten weg zijn koloniën aan Engeland te verkoopen. Moet hiertegen niet gedaan worden wat mogelijk is en voor de hand ligt?"

* * *

Door een achttal oud-leerlingen der School tot opleiding van Inlandsche Artsen is onlangs een protest ingediend tegen de bekende voorstellen tot reorganisatie van den civiel-geneeskundigen dienst in Ned.-Indië; een reorganisatie, waarbij nota bene uitgegaan werd van het beginsel om het onderwijs op de artsenschool te Weltevreden niet op een hooger, maar op een lager peil te brengen. Dit unicum van indisch „reorganisatie"-talent heeft reeds aan veel critiek blootgestaan. Mr. C. Th. van D(eventer) vestigt er in Land en Volk de aandacht op, hoe het een „teeken des tijds" is, dat nu ook in de kringen der ontwikkelde Inlanders merkbaar misnoegen en ontevredenheid ontstaan is door deze voorstellen, die indertijd ook van deskundige zijde, door den oud-directeur dier school, den heer Roll, zijn bestreden.

Wat nu betreft het protest der acht oud-leerlingen, zegt Mr. C. Th. v. D.

„Zij **teekenen protest aan tegen alle onderschatting** of misduiding van hetgeen, afgescheiden van volksonderwijs, in de ziel van den Inlander leeft. Het sterkst komt dit streven uit, waar zij opkomen tegen een dikwijls vernomen, ook door de Commissie neergeschreven, maar voor den Inlander hoogst grievende **meening: „dat de Inlander (zeer enkele uitzonderingen daargelaten)** voor de waarheid niet dien grooten eerbied heeft als de Westerling." De Commissie gaat zoover, dat zij, buiten die zeer enkele uitzonderingen dan, den Inlander eigenlijk ongeschikt acht voor wetenschappelijke studiën, want: „men kan geen wetenschappelijke padvinders vormen, zoolang men niet de waarheid als het hoogste ideaal erkent."

„Is der Commissie wel bekend?" vragen de onderteekenaars, „dat in de opvoeding van den jongen Inlander met nadruk gewezen wordt op de waarheid? Men bestudeere grondig de zedeleer van den Inlander. ...Van de intieme opvoeding in het inlandsche huisgezin weet de Commissie niets af; daarbij worden wel degelijk deugden ingeprent als bij de Europeanen; onze en hunne moraal verschillen in wezen niet."

Men kan vermoeden, dat de onderteekenaars de ervaring in eigen kring opgedaan misschien te zéer aanzien voor ervaring omtrent de gansche inlandsche maatschappij en het toch betreuren, dat de Commissie zich niet gematigder heeft uitgedrukt. Willen wij slagen in de grootsche taak, die ons wacht om de inlandsche bevolking van Insulinde op te voeden tot beter weten en hooger kunnen, dan zullen wij tegen niets angstvalliger moeten waken dan tegen het kwetsen van haar gevoel. Weten wij die klip te ontzeilen en den Inlander te doordringen van het besef dat wij wel streng, wel veeleischend, maar tevens rechtvaardig en liefdevol zijn; weten wij hem te overtuigen, dat de hem aangeboren kieschheid ook ons niet vreemd is, dan zal hij in ons niet enkel zijn meester, maar ook zijn vriend zien. En dien kant moet het uit.

De opmerkingen van de inlandsche geneeskundigen hebben wel duidelijk gemaakt, dat nog niet alle officiëele indische rapporten aan de hier gestelde eischen voldoen. Dat zulks ditmaal werd te verstaan gegeven door ontwikkelde zonen van Insulinde zelve verhoogt niet weinig de beteekenis van het protest en stempelt dit daarom vooral tot „een teeken des tijds."

Mogen zij, die Insulinde's lot in handen hebben, er hun voordeel mede doen."

Men zendt ons ter opneming het volgende uitknipsel uit de Nieuwe Apeldoornsche Courant:

De Baron-zaak.

„Onze plaatsgenoot, de heer W. R. Hora Adema, heeft zich gewend tot den Ministerraad, met het eerbiedig verzoek, om zijne schriftelijke bescheiden, betreffende de Baron-zaak, wel te willen aanbieden aan de Indische regeering, teneinde te dienen als authentieke bewijsstukken bij de behandeling dier zaak door den president van den Landraad te Ngandjoek, afd. Berbek, res. Kediri.

Adressant wenscht deze bescheiden in te dienen, op den eed, door hem bij den aanvang zijner bediening gedaan overeenkomstig art. 437 W. v. Strafr., en zet daarin uiteen de oorzaken, die, naar zijn overtuiging, hebben geleid tot de sensatiewekkende Baron-zaak in het jaar 1906, toen adressant controleur B. B. in Kediri was.

Heden mocht de heer Hora Adema reeds een Kabinetsmissive van Z.Exc. den Minister van Marine ontvangen, bevattende een officiëele dankbetuiging voor zijn geschriften, w.o. vermelde „Authentieke stukken."

Uit die authentieke stukken nemen wij over het volgende extract uit een officiëel schrijven van 12 Augustus 1893 van den heer Hora Adema, toenmaals controleur te Kertomo van den assistent-resident van Berbek, waarin de heer Hora Adema meent, dat men de eerste aanleiding zal vinden van de fanatieke beweging te Baron in 1906, toen 33 vermoedelijke medeplichtigen in hechtenis zijn gesteld geworden, die thans, drie jaar later ruim, op last van den gouverneur-Generaal Idenburg uit de voorloopige hechtenis ontslagen zijn, terwijl de zaak van de 14 nog in hechtenis zijnde als hoofdschuldigen beschouwde beklaagden nu eerst zal worden berecht.

„Wat betreft den algemeenen toestand in deze controle-afdeeling, wordt door mij geciteerd, dat het opiumdebiet veel minder is dan in het vorige jaar, terwijl er ook veel karbouwen worden verkocht door de dessa-bewoners, die dikwijls worden aangeboden voor ƒ10.— per span, zooals mij gisteren op mijne inspectie in de districten Kertosono en Waroedajeng werd medegedeeld door den Administrateur van de suikerfabriek Baron (den heer Lucas).

Er zijn dus overal teekenen van mindere welvaart onder de bevolking tengevolge van het mislukken van een groot gedeelte van het padigewas in dit jaar. Bij gebrek aan rijst eet de bevolking te Losari, district Lengkong, gadoeng, eene boschvrucht, die met djagoeng vermengd, of afzonderlijk, gekookt wordt.

In verschillende streken gaat de bevolking werk zoeken op naburige fabrieken, maar de opbrengst daarvan is alleen voldoende om het gezin van het noodige voedsel te voorzien, zoodat er niet genoeg overblijft om de landrente te betalen.

Op de betaling der landrente wordt intusschen ook in de dessa's, waar de padi grootendeels mislukt is, voortdurend door de dessahoofden aangedrongen, aangezien er ingevolge uwe bevelen van de maandelijksche vergaddering, waarvan UWelEdelGestrenge ingevolge uwe opdracht hiernevens de notulen worden aangeboden, nog niets aan de bevolking is bekend gemaakt van het vermoedelijk bedrag der afschrijving van landrente wegens misgewas, waarmede de bevolking in vorige jaren in Augustus in kennis gesteld werd."

Uit de O.-I. Mail.

Luidden de berichten betreffende de **cholera** te Batavia steeds gunstiger, helaas bevat de jongste mail tijdingen uit Semarang en Soerabaja, dat zich de gevreesde ziekte aldaar heeft vertoond. Uit de sedert hier te lande ontvangen telegrammen vernam men zelfs, dat de cholera te Semarang epidemisch is verklaard.

Moge hierin spoedig verbetering komen.

Een hevige Wolkbreuk.

Op de zuidelijke helling van de Kawi heeft een hevige wolkbreuk plaats gehad. Daarover lezen wij o.a. in het Nieuws v. d. Dag v. N.-I.:

Van het etablissement Pidji Ombo werden 25 bouw koffietuinen vernield, op het erfpachts-perceel Sengon werd het etablissement zwaar beschadigd.

De gouvernements-opiumverkoopplaats werd door het aanbruisende water weggevaagd; het aanwezige opium en de zich in de kas bevindende gelden gingen te loor. Gelukkig konden de mantri en zijn helper nog juist bijtijds het leven bergen.

De bewoners van een in de nabijheid gelegen kampong, die zich niet tijdig naar de hooger gelegen woning van den administrateur van Sengon hadden begeven, werden met alle aanwezige piolpaarden door den stroom medegesleurd. De echtgenoote van den administrateur zag den staljongen voor haar oogen verdrinken, toen hij pogingen deed om zijn vrouw te redden.

Ook de plaats Bantaram heeft veel van 't water te lijden gehad; de desa Semen, waar een groote passar is, werd grootendeels vernield.

Daar de rivier groote hoeveelheden tjamara-boomen mede voerde, wordt vermoed, dat de wolkbreuk zich voornamelijk in de hooger gelegen streken heeft ontlast.

Het sneeuwgebergte bereikt.

Met vreugdevolle ontroering ontvingen wij het bericht, zoo schrijft de Javabode, ons door den voorzitter van het Indische comité voor wetenschappelijke onderzoekingen getelefoneerd, dat de expeditie van den heer Lorentz het Sneeuwgebergte van Nieuw-Guinea heeft bereikt. De heer Lorentz besteeg den Wilhelminatop (15000 M.), bereikte een gletscher en overnachtte in de sneeuw.

Een bravo en een gelukwensch! Een woord van dank aan den stoutmoedigen en volhardenden onderzoekingsreiziger, die de eer, voor Nederland, heeft veroverd van deze grootsche ontdekking.

De Wilhelmina-top die thans, gedeeltelijk, is beklommen, werd in 1907 voor het eerst door den heer Lorentz van uit het bivak Sabang aan de N. Oetoemboewe-rivier gezien en sedert dien herhaalde malen waargenomen. Van af het verste punt, door die expeditie bereikt, was het echter niet zichtbaar, het gebergte sloot het achterland van het gezicht af.

De hoogte van den berg was gepeild op circa 4800 M., de hoogte ongeveer van den Mont-Blanc.

Met groote belangstelling zien wij nadere berichten omtrent deze zoo merkwaardige en gelukkige ontdekkingsreis tegemoet. Slechts een korte mededeeling werd ons voor heden door het bestuur van het Comité verstrekt, onder belofte echter van spoedige aanvulling.

De eerste beklimming van een sneeuwtop in Ned.-Indië is een belangrijke gebeurtenis. De Nederlanders worden er als landontdekkers door gerehabiliteerd.

Een aanstaande vacature in den Raad van Indië.

Naar de Javabode verneemt, zal het lid in den Raad van Indië, de heer F. A. Liefrinck, na nogmaals Atjeh te hebben bezocht, in den loop van dit jaar zijn betrekking neerleggen.

De heer Liefrinck heeft sedert den 4en Juli 1904 in den Raad van Indië zitting; zijn groote verdiensten op het gebied der Buitenbezittingen zijn bekend en in hem zal de Raad een zijner kundigste en bekwaamste leden verliezen.

Ook om Atjeh zal zijn heengaan te betreuren zijn. De eerste reis van den hoogen commissaris kon nog niet veel meer zijn dan een reis tot persoonlijke kennismaking met de toestanden in dat gewest en het verkrijgen van zekere algemeene indrukken. Eerst latere reizen zouden geheel aan het doel, 't welk men bij zijne benoeming tot dit commissariaat voor oogen had gesteld, hebben kunnen beantwoorden. Thans zal binnenkort een nieuwe commissaris moeten worden benoemd, die op zijn beurt er op uit moet om kennis te maken met de toestanden... Hoe kan de uitstekend bedoelde maatregel op zulk een wijze ooit vruchten dragen?

De heer Liefrinck is, gelijk men weet, vóór zijn benoeming in den Raad, resident van Bali en Lombok geweest.

Schaarschte aan bamboe.

Door den heer Th. Droop, huurder van de koffietuinen der Cultuur-mij. Tjikandi-Oedik, is de aandacht van den Gewestelijken Raad van Bantam gevestigd op het gevaar, hetwelk volgens hem dreigt, dat de bamboe en pandan, benoodigd voor de hoeden-fabricatie in Bantam, uitgeput zal raken.

Alleen van het kleine plaatsje Tjiteras, zoo schrijft hij, worden wekelijks naar Batavia en Tangerang geëxpedieerd gemiddeld 15000 hoeden. Daarvoor is benoodigd eene hoeveelheid „batangs" bamboe van redelijke capaciteit, welke door den heer D. wordt begroot op 10.800 per maand, ter waarde van ongeveer ƒ4.320.

Om die groote hoeveelheid bamboe te verzamelen moet de bevolking die reeds van zeer ver bijeenbrengen, soms wel van het op elf uren gaans gelegen Tjidodol aangesleept. Vervoer per as is nl. bijna niet mogelijk.

Werkgevers zijn er in Bantam niet veel; voor eigen landbouw voelt de Bantammer veel minder dan de Soendanees, de hoedenindustrie is derhalve een niet onaanzienlijke bron van inkomsten voor hem en door het ontbreken van bamboe zou die bron opdrogen.

Zoo is het met de bamboe gesteld, en niet anders gaat het met de pandan-hoeden.

Nog geen 3 jaren geleden was de wekelijksche omzet 80.000 hoeden, in prijzen van 6 tot 30 cent per stuk, naar gelang van de fijnheid van het vlechtwerk. Thans is de totale hoeveelheid, welke door Serpong, Soedimara en Rawa boentoe wordt geleverd, tot de helft van dit aantal gereduceerd.

Dat beteekent een gemis aan ontvangsten van duizenden guldens, welk gemis vooral in streken zonder groote werkgevers en zonder belangrijken kleinhandel ter dege wordt gevoeld.

Waar de hoeden-fabrikage voornamelijk is eene huis-industrie, aan welke het geheele gezin kan medehelpen, zou het, naar de meening van den heer Droop, alle aanbeveling verdienen, wanneer de gewestelijke Raad een onderzoek deed instellen naar de beste middelen om de uitroeiïng van de bamboe, vooral van de zoo geschikte „majan"-soort tegen te gaan.

Wellicht zou het op den weg liggen van de Landbouw-credietbanken — aldus geeft de heer Droop in overweging, — om een flink complex „majan"-bamboe op te koopen, dezen aanplant in eigen beheer te nemen en bibit van deze soort op geschikte wijze onder de bevolking te verspreiden.

Gezelschapsreizen op Java.

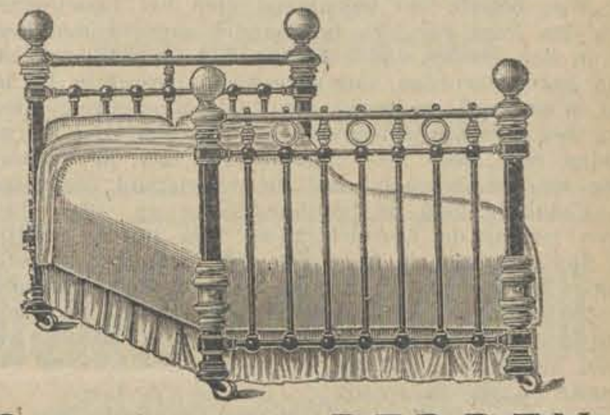
Nu het, door het invoegen van den exprestrein op het traject Batavia-Soerabaja, mogelijk is geworden van uit Soerabaja Garoet in één dag te bereiken, is de heer D. de Roever in laatstgenoemde plaats op het denkbeeld gekomen om een gezelschapsreis van Soerabaja naar de plaats zijner inwoning te organiseeren, en zoodoende de bewoners van Oost-Java met het schoone Garoet bekend te maken, schrijft het Soer. Hbl.

Bij voldoende belangstelling — er dienen minstens 25 personen aan deel te nemen, — zal men 21 dezer uit Soerabaja vertrekken in de 1e klasse der Staatsspoorwegen. Dinsdag d.a.v. 22 Febr. zal een deel der reizigers den krater op de Papandajan bezoeken en de overigen het Telaga-Bodas (het witte meer). Woensdag 23 Februari worden deze tochten weer gemaakt, maar de partijen natuurlijk omgewisseld.

Donderdag 24 Februari gaat een deel der reizigers naar Kwah Manoek en de overigen naar het meer van Tjangkoewang (Leles). Den volgenden dag worden de partijen wederom verwisseld.

Zaterdag 26 Februari wordt de terugreis naar Soerabaja ondernomen.

De tocht is wel te recommandeeren, schrijft het blad.

WEST-INDIË.

SURINAME.

In het verslag betreffende het boschwezen, merkt de administrateur van financiën o.a. het volgende op:

„Ook wil ik er hier op wijzen, dat er bij de beoordeeling van de resultaten van het Boschwezen niet vergeten mag worden, dat de houtvester Plasschaert nadat geconstateerd was, dat Hevea Gulyanensis spontaan in deze kolonie voorkwam, zeer veel tijd heeft besteed aan het doen van nasporingen naar het voorkomen van dezen boom, en dat dezelfde ambtenaar zeer veel tijd heeft moeten besteden aan de voorbereiding van eene gouvernements plantagecultuur

FEUILLETON.

Twee dagen op den Tengger.

Om lang over de combinatie van natuurlijke en menschelijke gewrochten te filosofeeren had ik geen tijd, want vóórdat ik 't wist, was mijn reisgenoot achter een kromming van den weg verdwenen en ik vloog hem achterna. Plotseling stond ik echter voor een groot, zwartgeteerd gebouw met bamboe-omwanding en zinken dak, waarvoor een enorme balans. Ik wist niet, hoe 't kwam, maar ik schrok van dat dreigend zwarte gevaarte: Het koffiepakhuis!

't Was alsof 't me dreigend sprak van vervlogen jaren, van de ellende van het cultuurstelsel en hare gevolgen. 't Was, als grijnsde het me spotlachend aan met de woorden op de lippen: „Neen, amice, ik sta nog en zal nog langen tijd blijven staan. Je ziet, ik ben nog hecht en sterk!"

Ik gaf mijn paard onwillekeurig een slag op zijn kruis om maar zoo gauw mogelijk weg te komen. Maar, zooals gezegd, tijd om lang te pikeren had ik niet, want reeds reed ik het erf van de kawedanan van Poespo binnen. De districts-conferentie was juist afgeloopen, en nog stonden de „mantri's-koppie" (soort van inlandsche koffieopzichters) in groepjes op straat en op het erf met elkander te praten. Hartelijk werden we ontvangen door den controleur en den wedono, een zeer ontwikkeld en belezen Inlander. Daarna liepen, of liever stegen, we op naar de controleuran (de woning van den controleur). Langs een voetpad steil omhoog, ging 't steeds opwaarts al hooger en hooger, zoodat wij 't in onze dijspieren voelden. Ik was 't beklimmen van dergelijke hellingen, na een 4-jarig verblijf in Holland, geheel ontwend. „We zijn er dadelijk", stelde M. R. ons gerust. Werkelijk, daar zagen we boven den rand van een hollen weg, waar we doorliepen, een zinken dak; nu nog een steenen, tamelijk hoogen trap op en daar stonden we voor de controleurswoning boven op een hoog terras. Het huisje viel mij waarlijk mee, na al wat ik over de plompe bouworde van gouvernementsgebouwen gehoord had. De voorgalerij is aan de zijkanten voor de helft geheel vrij, de andere helft geflankeerd door 2 vrij groote, luchtige kamers. Een glazen deur aan den achterkant geeft toegang tot een gang, waaraan ter weerszijden 2 groote kamers, en uitkomend in een groote kamer, die men de achtergalerij zou kunnen noemen, welke geheel afgesloten kan worden, vanwege de koude. Jammer, dat er geen schoorsteenmantel was aangebracht in een der hoeken! Van deze achtergalerij voert een overdekte overloop naar de bijgebouwen en het paviljoentje, dat tot bureau ingericht was.

Het geheel stond op een tamelijk klein, maar hoog terras, dat van den voorkant van het huis naar het noorden een prachtig vergezicht aanbood op het lagere Pasoeroean.

Na ons wat verfrischt te hebben (hè, wat was het waschwater heerlijk koud) zetten we ons in de voorgalerij neder. Ik kon niet nalaten even op te staan en naar den rand van het terras te gaan, om het landschap eens beter te bekijken. Heel in de verte, wazig opdoemend uit de lichte nevels, die over zee zich spreidden, zag ik de bocht bij Pasoeroean en kon ik met 't bloote oog de verdere kustlijn volgen. Over de toppen der boomen, die voor het huis in het dal beneden wortelden, zag ik de groene vlakte zich uitstrekken, met zijn menigvuldige watervlakken (de sawahs) tusschen het groen der bosschen, en hier en daar de schoorsteenen der suikerfabrieken, wit, eenzaam uitstekend boven al het groen er om heen. Uit een dier witte pijpen kronkelde nog een lichte rookwolk traag omhoog, getuigend van de werkzaamheid der fabriek. De suikerfabriek Pleret nog steeds aan 't malen, terwijl de andere reeds in hunne diepe halfjaarlijksche rust verzonken waren.

Onder een glaasje port wachtten we op de rijsttafel, die de huisjongen ons bereiden zou. Niet de kokki, neen: de huisjongen. Zoo'n bediende als deze van onzen vriend is goud waard, vooral in de binnenlanden!

van Hevea Brasiliensis. De aan een en ander besteede tijd is volstrekt niet te betreuren, ook al zijn deze evenmin als vele andere nuttige werkzaamheden van het Boschwezen nog niet door klinkende resultaten gevolgd."

Het onderzoek naar het voorkomen van Hevea Guyanensis en naar het nut, dat van dezen boom getrokken kan worden, is nog niet afgeloopen, hoewel deze ook al zoover gevorderd is, dat met vertrouwen opbrengsten van dezen boom voor de kolonie verwacht kunnen worden. Te Zanderij 1 is een Hevea proef-exploitatie, en zijn aangelegd:

28 H.A. natuurlijke verjonging van Hevea Guyanensis, die bijgeplant worden met Hevea Brasiliensis. Er zijn 1120 Heveaboomen, voldoende om in de drogere gedeelten van het jaar loonend door vier arbeiders afgetapt te kunnen worden, en heeft men beschikbaar minstens 1000 H.A. land, uitstekend geschikt voor extensieve cultuur van Hevea.

„Wat betreft den tegenstand dien het Boschwezen van den kant van den houthandel ondervonden heeft en in den eersten tijd ook nog wel ondervinden zal, kan gezegd worden, dat deze strijd overal in het begin is gevoerd, en waar zoo vaak door tegenstanders van het Boschwezen gezegd wordt, dat eene vergelijking met Java niet opgaat, kan hier in herinnering worden gebracht, dat die tegenstand universeel is. Gelukkig zien de houthandelaren op den duur bijna overal de kortzichtigheid van hunne politiek in. Het zou zeer te betreuren zijn, wanneer in Suriname de tegenstand, nu de kolonie zich eenmaal groote uitgaven getroost heeft, die kosten die niet nutteloos uitgegeven zijn, nutteloos zou maken, hetgeen het geval zal zijn indien het Boschwezen eenvoudig opgeheven wordt."

Nu in de afgeloopen jaren bij de uitgevoerde exploraties voorloopig voldoend exploitabele bosch uitgestrektheden zijn gevonden en het onderzoek naar de wilde Hevea zoover gevorderd is, dat de vooruitzichten beoordeeld kunnen worden, zou de taak van het Boschwezen in de eerste jaren bestaan in:

a. het voortzetten der proefexploitatie op kleine schaal tegelijk met exploitatie van hout, dat anders door de Kolon. Spoorwegen zelf gekapt zou worden;

b. exploitatie bij onderlinge overeenkomst met houtwerkers of aannemers buiten bezwaar van 's lands kas;

c. verjongingen, exploitatie van Hevea volgens rapport van den adspirant-houtvester J. W. Gonggrijp d.d. 26 November 1909;

d. onderhoud van de bestaande cultures en uitbreiding op kleine schaal met verschillende boomsoorten;

e. voortzetting van proeven met Boschbijproducten;

f. voortzetting van het floristisch onderzoek."

In de N. Surin. Cour. wordt de aandacht gevestigd op de vele gouddiefstallen, die in de kolonie zouden voorkomen.

Het is bekend, dat er te Paramaribo verscheidene lieden zijn, die verdacht worden zich aan clandestienen opkoop van goud schuldig te maken, waardoor dit onttrokken wordt aan de bestaande belasting.

De aansporing in genoemd blad om een gestreng onderzoek door de politie te doen instellen en het beroep op de gemeenschap om de politie in deze taak te steunen, zijn dus niet misplaatst te achten.

Ambachtsonderwijs voor kinderen.

Naar wij uit de bladen lezen, heeft de gouverneur van Suriname een commissie benoemd om advies uit te brengen, over de wenschelijkheid, dat de kinderen van onbemiddelden na den schoolplichtigen leeftijd, hetzij voor eenig vak worden opgeleid, hetzij aanstonds op eenige wijze nuttig bezig zijn, ten einde ook te zorgen, dat arbeidslust en ijver worden aangekweekt en aangemoedigd; ook, dat met het oog daarop de in Suriname uitgeoefende ambachten moeten worden nagegaan en tevens moet worden onderzocht, of een of meer ambachten behooren te worden aangemoedigd.

De gouverneur heeft de commissie uitgenoodigd de volgende vragen te beantwoorden:

a. Welke ambachten worden in Suriname uitgeoefend; hoevele personen zijn in de verschillende ambachten werkzaam en hoevele zijn daaronder, die jonger zijn dan 21 jaar?

b. Is het wenschelijk om, hetzij door hoogere subsidieering van de ambachtsschool alhier, hetzij op andere wijze, een of meer ambachten aan te moedigen?

c. Op welke wijze zijn hier werkzaam de kinderen — jongens en meisjes —, nadat zij de lagere school hebben afgeloopen, voor zoover zij dan niet verder voor een vak doorstudeeren? —

d. Is het wenschelijk, dat er maatregelen worden genomen en zoo ja, welke, om te zorgen, dat er voor jongens en meisjes, nadat zij de lagere school hebben afgeloopen, meer gelegenheid zij om zich voor eenig vak te bekwamen dan wel op andere wijze nuttig bezig te zijn."

Een en ander is geheel in de richting van de a.s. Huisvlijttentoonstelling van den Volksbond met haar Koloniale afdeeling (zie Kol. Weekblad 3 dezer).

WAT DE INLANDER ZEGT.

Oprichting van een school voor Mohamedaansche geestelijken door de Regeering. In Het Kol. W.blad van 10 Maart 1910 no. 10 werd reeds de aandacht gevestigd op het denkbeeld om, behalve een Indische Handelsschool, ook een school voor Mohamedaansche geestelijken van Regeeringswege op te richten. In de **Boemi Poetera** van Zaterdag 27 November 1909 no. 20 wordt door R. M. d. S. te Soekaboemi ditzelfde onderwerp ter sprake gebracht, terwijl het denkbeeld door de Redactie van gemeld blad, behoudens zekere voorwaarden, wordt ondersteund.

Zulk een school bestaat er op dit oogenblik in Nederl.-Indië niet.

Hoewel het verkrijgen van de kennis der godsdienstige voorschriften niet moeielijk is en in elk geval niet zooveel inspanning vordert als het verkrijgen van de kennis voor bestuurs- en onderwijsbetrekkingen, zoo worden toch de Mohamedaansche godsdienstige voorschriften door de meeste geloovigen niet gemakkelijk begrepen.

Kon de Regeering tot de oprichting van een school voor Mohamedaansche geestelijken besluiten, dan, meent schrijver, zou de rust in Nederlandsch-Indië overal verzekerd zijn en er zou een innige band van vriendschap bestaan tusschen overheerscher en den overheerschte, zonder dat de schatkist door de Regeering zou behoeven te worden aangesproken.

Volgens mededeeling van den schrijver, beschikt de Mohamedaansche kerkkas te Soekaboemi over de f 40.000, terwijl die van Tjiandjoer eveneens goed gevuld schijnt te zijn.

Het onderwijs zou gegeven moeten worden in de Arabische taal, omdat de oorspronkelijke Mohamedaansche werken in die taal geschreven zijn, zoomede op de gelijke wijze, zooals op de Nederlandsche kweek- en opleidingsscholen gebruikelijk is. De andere wetenschappen zouden in de Soendaneesche en Maleische talen onderwezen kunnen worden.

De kinderen, die tot deze school wenschen te worden toegelaten, moeten de inlandsche lagere scholen hebben afgeloopen en den Koran kunnen lezen, opdat de cursus in 4 à 5 jaren zij afgeloopen.

Zij, die de scholen hebben verlaten, zouden tot gouvernementspriester aangesteld kunnen worden of, volgens de aloude gewoonten, zich ergens vestigen als godsdienstonderwijzer.

Kon de Regeering dit onderwijs overnemen, dan **zoude z.i. de oprichting van dorpsscholen niet meer** noodig zijn, terwijl het onderwijs veel degelijker en volkomener zou zijn en dan tevens zou strekken tot verbetering en verzachting van gedrag en karakter der inboorlingen.

De Redactie van het blad kan zich met deze beschouwingen wel vereenigen, maar voegt er aan toe, dat de Mohamedaansche geestelijken dan ook hun taak moeten opvatten als hunne Christelijke ambtsbroeders doen, want zooals zij nu dikwijls doen, zijn ze een gevaar voor de bevolking.

De lintjes-zaak van Dr. Kuyper. In het overzicht over het afgeloopen jaar 1909, voorkomende in de **Medan Prijaji** van 6 Januari 1910 no. 1, wordt met een enkel woord melding gemaakt van de lintjeszaak van Dr. A. Kuyper.

Na er op gewezen te hebben, dat die aangelegenheid, tengevolge van de actie van het lid der Tweede Kamer Mr. Troelstra, in zoodanig stadium is gekomen, dat er een onderzoek ten deze zal worden ingesteld, vestigt het blad er de aandacht op, dat die „Lintjeszaak" ook voor Nederlandsch-Indië te denken geeft, omdat men daar in de maatschappij, die bezig is zich te ontwikkelen, zoo dikwijls hetzelfde euvel kan waarnemen, zij het dan ook in anderen vorm. „Zóó is de wereld", zegt de schrijver van het jaaroverzicht, „zij is vol leugen en bedrog, terwijl hetgeen in Nederland ten deze is voorgevallen, ook daar weder waar maakt het Maleische gezegde: „al wat blinkt is nog geen goud."

Het doel niet bereikt. Onder dit opschrift meldt de **Perniagaän** van 25 Januari 1910 no. 20 het navolgende:

De Gemeenteraad te Batavia heeft, in het belang der volksgezondheid, aldaar een slachthuis te Pisang Batoe opgericht, waaraan vele duizenden guldens zijn ten koste gelegd. Het varkensvleesch, dat in den handel wordt gebracht, moet afkomstig zijn van de in dat slachthuis afgemaakte varkens, terwijl, teneinde te voorkomen, dat de Chin. varkenslachters op clandestiene wijze vleesch van de in hunne eigen woningen geslachte varkens, ondanks de gegeven bevelen, toch in den handel brengen, is onlangs bepaald, dat de varkenslachters in de nabijheid van het Gemeente-slachthuis varkensstallen moeten oprichten, alwaar de varkens door hen moeten worden verzorgd.

Men heeft er thans echter op gevonden, om te Meester-Cornelis de varkens te slachten en het vleesch van die dieren te Batavia te verkoopen.

De Gemeenteraad zal nu met klem ten deze moeten optreden, of anders beter doen het Gemeente-slachthuis maar te sluiten, meent schrijver.

WAT DE CHINEES VERTELT.

De versierselen der vrouw. Op het bezit van goudwerken en diamanten als lichaamsversiersel zijn alle vrouwen, zij mogen rijk dan wel minder vermogend zijn, dit is voldoende bekend, bijzonder gesteld.

Velen beschouwen het zelfs als een plicht, die weeldevoorwerpen te bezitten, en schamen zich voor anderen, wanneer zij hun lichaam niet met goudwerken en diamanten kunnen tooien. En zelfs als men niet welgesteld genoeg is om zich die weelde te veroorloven, blijven toch de gedachten der vrouw op een later mogelijk bezit gericht.

Na de heerlijke rijsttafel (de bediende kon koken als een der beste koks uit Soerabaja, wat vooral ook bleek uit 't dinertje, dat hij ons dien avond voorzette) dacht geen van ons er over het gebruikelijke middagdutje te doen; daarvoor was de temperatuur veel te heerlijk; de lucht was betrokken en het dagelijksch donderbuitje was op til. In de voorgalerij gezeten, haalden we onder een smakelijk afterdinertje de oude herinneringen van onzen studietijd weer op en kwam er veel ter sprake, dat nu niet bepaald vleiend was voor gouvernementsooren, om het maar eens zoo uit te drukken. A qui la faute?

Half zes; de zon maakte reeds aanstalten achter de diepblauwe Ardjoeno neer te dalen, reeds zond ze haar laatste stralen over de groene, frissche heuvels; de dalen bedekkend met een grijze, wazige sluier, toen we er eerst aan dachten ons wat op te knappen voor den avond. Aangezien de beide andere heeren niet veel aanstalten maakte naar de badkamer te gaan, begaf ik mij er alleen heen. Brr... de eerste schep, van dat koude, frissche water over mijn lijf, wat deed die me rillen; half verkleumd kwam ik uit de badkamer: maar 't was toch heerlijk!

Toen ik mij verkleed had en in de voorgalerij kwam, brandde daar reeds de petroleumlamp en op de tafel wachtten ons de whistkaarten. Indië zonder whist of hombre, is ondenkbaar!

Met het oog op het vroege opstaan den volgenden dag en den vermoeienden tocht, dien we zouden ondernemen, gingen we niet te laat naar bed. Voor 't eerst na mijn vertrek uit Europa kroop ik rillend onder den dikken, wollen deken en fantaseerend over de vreemde combinatie van Indië en koude, viel ik spoedig in slaap en zag voor mijn geestesoog:

Een enorme, groote antieke schrijftafel, leeg (ik bedoel: niet bedolven onder paperassen) in een ruime kamer. Aan de schrijftafel had zich neergezet de Groote Heer te Buitenzorg; diepe rimpels van ernst en wilskracht groefden zijn voorhoofd; een echte Zeusfiguur, zooals ik hem daar zag zitten, met machtig gebaar een pen nemend en zich aan 't schrijven zettend op een mij zeer bekend formaat papier: o ja, daar schreef hij reeds: „Staatsblad van Nederlandsch-Indië, No. 1 (hè, vroeg ik me af: no. 1? En dat zoo laat in 't jaar? Waarachtig, 't stond daar, geen twijfelen mogelijk: welk een ideaal toestand zou dat zijn, 1 staatsblad per jaar). Verder was er niets opmerkenswaardig in de opstelling, n.l. In Naam der Koningin! enz. enz., gelezen dat en dat; doet te weten (daar kwam 't), dat de temperatuur in Nederlandsch-Indië voortaan geen grootere hoogte zal mogen bereiken dan 20 gr. Celsius, enz. enz.

Ik stond paf, reeds doorvoer me een koude rilling; 't volgende oogenblik zou ik wellicht voor den machtigen heer op de knieën zijn gevallen om hem dank te zeggen...

„Zeg, wor' es wakker! 't Is 5 uur! Jij hebt een gezonden slaap hoor!" hoorde ik hoe langer hoe helderder roepen.

Ik was wakker en wat ik daar even doorgemaakt had, was slechts een droom, een die niet te verwezenlijken is, in 't geheel niet, evenmin als de mogelijkheid bestaat, dat Buitenzorg ooit zoo zelfstandig en machtig zou worden als ik gedroomd had, evenmin bestaat er kans, dat er maar 1 staatsblad per jaar uitgegeven wordt, evenmin dat die schrijftafel ooit leeg zal zijn. Alles was slechts droom, bedrog. Jammer...

Ik sprong het bed uit; brr — wat was 't koud; ik had geweldig veel trek weer onder de warme dekens te kruipen, maar dat kon natuurlijk niet; rillend waschte ik me en trok mijn warme rijbroek enz. aan.

In de eetkamer wachtte me reeds een warmen kop koffie en het verdere ontbijt. De huisjongen was bezig wat brood, eieren en dranken in een blikken trommel te pakken; M. R. zat reeds te ontbijten, en K. was onder de tafel bezig zijn rijkappen vast te knoopen. Een dof gebrom van onder de tafel beteekende zooveel als „goeden morgen" en toen ik dit niet spoedig genoeg begreep, dook een rood gezicht van onder het tafellaken op, waarvan de mond nog bezig was een stuk brood te verorberen.

(Wordt vervolgd.)

Het spreekt van zelf, dat voor de rijken de aanschaffing dier luxevoorwerpen geen bezwaar is of gevaar oplevert, al valt het ook niet te ontkennen, dat het overvloedig behangen van kinderlichamen met die sieraden lang niet altijd in het voordeel is van eene regelmatige karaktervorming dier jeugdige personen, maar, wanneer de aanschaffing geschiedt door geldelijk onvermogenden, uit zucht om niet voor een ander te willen onderdoen, dan wel ten koste van het voedsel of ten nadeele van den echtgenoot, die tot de aanschaffing gedwongen wordt, dan ligt in den aankoop van gouden voorwerpen en diamanten wel degelijk een gevaar voor het gezin.

In het **Damesblad van de Tjong Hoa Wi Sien Po** van 18 Januari 1910 vestigt L. I. N. te Batavia op dit veel bestaande euvel de aandacht en laat daarbij nog uitkomen, dat, wanneer de voorwerpen in kwestie op schuld, buiten medeweten van den echtgenoot, zijn aangeschaft, er op het oogenblik van betaling door zoovele vrouwen allerhande leugentjes en draaierijtjes moeten verzonnen worden om den man te misleiden. Vele onnadenkende vrouwen zijn van het gevaar niet overtuigd, zien het niet ernstig genoeg in, velen beschouwen die weeldevoorwerpen zelfs als kapitaalbelegging, daar ze te gelde kunnen worden gemaakt, zoodra de nood aan den man is.

Schrijver acht echter het tijdstip gekomen, dat de vrouw zich ten deze verandere. Bij het tegenwoordig streven naar verbetering van haar toestand en nu zij een eigen gedachtengang mag hebben, zoeke zij een anderen weg tot versiering van lichaam en geest.

Met goede karaktervorming en intellectueele ontwikkeling zal — zegt de schrijver — de vrouw in den tegenwoordigen tijd meer schitteren en uitblinken dan in een stralenglans van gouden en diamanten voorwerpen.

China voor de Chineezen. Onder dit opschrift deelt de Hulp-Redactie van de **Ho Po** in haar nummer van 2 Januari 1910 no. 352 mede dat in Groot-China tal van verschijnselen zijn waar te nemen, die ten duidelijkste wijzen op het politieke streven der Regeering om China voor de Chineezen te behouden.

Terwijl vroeger in het leger en op de vloot, tijdens de reorganisatie, Europeesche en Japansche officieren de leiding in handen hadden, worden die functiën thans aan landgenooten toevertrouwd.

Van het toevertrouwen van den aanleg en de exploitatie van spoorwegen aan vreemdelingen heeft men thans afgezien; zelfs heeft nu geleidelijk aankoop van reeds bestaande spoorwegen door de Chineesche Regeering plaats.

Ten opzichte van het groot-kapitaal is eveneens een verandering in Groot-China te bespeuren. Veel Europeesch kapitaal is daar in tal van ondernemingen vastgelegd, omdat de Chineesche Regeering destijds het doel van de plaatsing van dat kapitaal niet begreep en evenmin op de hoogte was van den rijkdom der Chineesche emigranten, die — ware destijds om hun hulp verzocht — zeker in staat zouden zijn geweest om het Europeesch kapitaal overbodig te maken en in tal van dringende behoeften, als aanleg van kanalen en spoorwegen enz., te voorzien.

Eerst in de laatste jaren hebben de Chineesche Regeering en de Chineesche emigranten het groote belang van het politiek beginsel: „China voor de Chineezen", gevoeld en is men overgegaan tot het sluiten van geldleeningen en het plaatsen van Chineesch geld in den vorm van aankoop van aandeelen in ondernemingen van Chineeschen Handel en van Nijverheid in het Buitenland.

Zoodra deze actie geheel tot haar recht zal zijn gekomen, zal het Chineesche Keizerrijk zich in al zijn kracht kunnen ontwikkelen; het zal sterk zijn, omdat het gegrondvest is op den degelijken ondergrond van rechtvaardigheid, terwijl elke uiterlijke schijn wordt vermeden.

Deze politieke gedragslijn is niet die van andere mogendheden, bij wie het recht van den sterksten en daardoor veelal onrechtvaardige dwang op den voorgrond treedt, waarvan in de toekomst echter zal blijken, dat zij niet proefhoudend is.

Japan heeft op duidelijke wijze er steeds naar gestreefd om zijn gezag in China uit te breiden, maar de Chineesche Regeering heeft dit streven overzien en duidelijk te kennen gegeven, dat dergelijke hinderlijke inmenging niet geoorloofd is.

De Chineezen in Nederlandsch-Indië moeten eveneens goed doordrongen zijn van de noodzakelijkheid en van de nuttigheid van het groote Chineesche politieke beginsel van: C h i n a v o o r d e C h i n e e z e n, en hunne energie, hunne handels-talenten en hun kapitaal, in het belang van den vooruitgang van den Chineeschen stam, ter beschikking stellen.

Gelukkig wordt reeds veel in dezen zin door hen gedaan, zegt de Hulp-Redactie van de **Ho Po**, terwijl zij de hoop uitspreekt, dat de Chineezen in Nederl.-Indië in de toekomst daarin zullen blijven volharden.

Van Vreemde Koloniën.

Uit Togo.

In de Duitsche kolonie Togo doet men ook aan reboisatie en aangezien die kolonie het, in tegenstelling met andere Schutzgebiete, zonder rijkssubsidie stellen kan en moet, worden de daartoe benoodigde werkzaamheden in hoofdzaak in heerendienst verricht. Het aantal vrije arbeiders, dat daartoe wordt aan het werk gesteld, is toch vrij wel minimaal. Het zijn meerendeels de heerendienstplichtigen uit de districten Anecho, Lome-Campagne, Misahoehe en Atakpame, die voor dezen dienst worden opgeroepen. Zij werken gemeenlijk zes dagen achtereen, en keeren dan naar hunne dorpen terug. Zelden werken zij de volle twaalf dagen achtereen, waartoe zij jaarlijks verplicht zijn.

Het spreekt van zelf, dat bij die gestadige verandering van arbeiders geen sprake kan zijn van eene constante prestatie. De meeste inboorlingen moeten zich eerst vertrouwd maken met de Europeesche gereedschappen en verschillende werkzaamheden zijn ook geheel nieuw voor hen, zooals het overplanten van zaailingen. Uit een oogpunt van volksopvoeding wordt deze soort heerendienst in Duitsch-koloniale kringen van groot belang geacht, terwijl men ook op die wijze de arbeidsdagen in heerendienst nuttig kan gebruiken, terwijl die anders wellicht niet noodig zouden zijn voor andere openbare werken. Van Augustus 1907 tot April 1909 hebben 4000 heerendienstplichtigen ieder gemiddeld zes dagen gewerkt. Met rusttijden van omstreeks anderhalf uur in het geheel duurt de arbeid van 5 uur 's morgens tot 5 uur 's avonds.

Men heeft opgemerkt, dat eenige oefening reeds dadelijk invloed heeft op den geleverden arbeid, zoodat 60 lieden den zesden dag gemiddeld 13000 zaailingen kunnen overplanten tegen 400 op den eersten dag.

In dezelfde kolonie heeft de gouverneur, graaf Zech, een zeer verstandigen maatregel getroffen. Na een bespreking met de gedelegeerden der in Togo werkzame missiën, heeft de gouverneur besloten, dat het staatssubsidie voor de zendingsscholen niet afhankelijk gesteld wordt van het aantal leerlingen, die de scholen bezoeken, maar van het aantal dergenen, die de scholen met een gunstig certificaat verlaten. Dit certificaat zal worden uitgereikt ter beoordeeling van eene door het bestuur aan te wijzen commissie aan die leerlingen, die er voor in aanmerking komen na minstens vijf jaar lang de school te hebben bezocht. De missiën hebben het leerprogram en het onderwijssysteem, die door het bestuur werden verlangd, aangenomen.

Politiek in Engelsch-Indië.

Verschillende inlandsche bladen in Engelsch-Indië geven blijk, alles behalve ingenomen te zijn met het gedoe der zoogenaamde hervormers.

De I n d i a n M i r r o r schreef:

„Lieden, die in staat zijn den huidigen toestand van een onbevooroordeeld standpunt te bezien, zullen erkennen, dat er zekere krachtige maatregelen noodig zijn om den vloed der goddelooze revolutie te keeren, die thans bezig is den geest der Indische jongelingschap mede te slepen. Godsdienstig en zedekundig onderwijs is een dier middelen. Maar alles zorgvuldig overwegende, komt men tot de vraag aan onze ontwikkelde landgenooten of het niet goed ware om een tijdlang geen politieke betoogingen of redevoeringen meer te houden. Er is nog zooveel anders, dat onze aandacht vraagt en van grooten invloed kan zijn op onzen groei en voorspoed als natie, dat tijdelijke onthouding van de politiek ons zeer te stade zou komen."

Gelijk bekend, zijn het vooral onverantwoordelijke inlandsche persorganen geweest, die gewoon nabrouwden wat even onverantwoordelijke, aan den weg timmerende Engelschen hun voorhielden, en daardoor den huidigen anarchistischen geest in Indië hebben gewekt.

De I n d i a n N a t i o n had het over de hatelijke, afbrekende wijze, waarop elke regeeringsmaatregel door sommige inlandsche organen wordt besproken; zelfs wanneer aan zulk een maatregel het denkbeeld ten grondslag ligt, dat daarmede de volmaaktheid geenszins bereikt is en dientengevolge naar gelang van omstandigheden daarin de noodige wijzigingen zullen moeten worden gebracht:

„Ondanks zulk een openhartige bekentenis zijn er bladen, die al hun gif uitspuwen om zulk een maatregel te veroordeelen. Het schrijven voor de galerij is een eerlijke journalistiek. Eerlijke en gezonde critiek is heel wat anders dan een valsche voorstelling van zaken. Niemand is in staat een bestuursmaatregel, hoe eenvoudig overigens ook, uit te werken, zóó dat de graad van volmaaktheid is bereikt. Men moet dien aanvaarden in den geest, waarin hij wordt voorgesteld."

Dat is 'n aardig lesje, nietwaar, dat ook elders wel ter harte mocht worden genomen.

De Indian Mirror had het, gelijk wij zagen, over veel dat nog in Indië verbetering behoefde, voordat men over politiek zou kunnen gaan denken.

De Indu besprak een dier onderwerpen, nl. de gewoonte om op vroegen leeftijd te huwen.

„Ware het Engelsch bestuur niet vreemd aan onr volk uit een oogpunt van ras en godsdienst, dan zouden wij een wettelijken maatregel voor de geheele kolonie voorstaan. Deze kan echter door de inlandsche vorsten worden getroffen en hier valt te wijzen op het goede voorbeeld van den gaikwar van Baroda. Daar werd eene wet uitgevaardigd, niettegenstaande den heftigen tegenstand der Brahmanen en in de eerste twee of drie jaren werden honderden wegens overtreding der wetsbepalingen gestraft. Maar ten slotte heeft de maatregel goede vruchten afgeworpen. Nu kan geen jongen of meisje, die resp. den 16- of 12-jarigen leeftijd nog niet hebben bereikt, daar meer trouwen. Dat is ten minste al vast goed voor het begin, maar het ideaal moet wezen, dat er slechts huwelijken tusschen volwassenen worden gesloten en jongens en meisjes zijn eerst volwassen, wanneer zij resp. den 22-jarigen en 16-jarigen leeftijd hebben bereikt. Tot die grens moeten wij den huwbaren leeftijd opvoeren, en dat wel binnen enkele jaren."

INGEZONDEN.

Het jaar 1909 op de Witte Kruis Kolonie bij Salatiga.

Wederom is 'n jaar heengevlogen met al zijn vreugde en droefheid, met zijn vóór- en tegenspoed En weder bieden wij een beknopt jaarverslagje van ons werk aan onze talrijke vrienden, die ons ook gedurende het afgeloopen jaar met zooveel liefde en edelmoedigheid geholpen hebben.

Daar wij in ons maandelijks verschijnend Wittekruis blaadje (dat wij gaarne gratis aan belangstellende vrienden willen zenden) telkens de voornaamste gebeurtenissen op de Kolonie vermeld hebben, zullen wij ons hier bepalen tot eenige cijfers en een algemeen overzicht.

Het aantal personen op de Kolonie is gemiddeld 170 geweest. Hieronder zijn 6 blinden en half blinden, 1 doofstomme vrouw, 4 krankzinnigen en aan vallende ziekte lijdenden, 4 kreupelen en vele ouden van dagen weezen en weduwen met kinderen.

Gedurende het jaar meldden zich 104 nieuwelingen tot opname aan of werden door de politie gebracht. Deze personen behoorden tot de allerarmsten en ellendigsten. Na op de Kolonie gevoed en verpleegd te zijn geweest, gingen 44 hunner weder naar hun desa terug. Vier hunner stierven. In het geheel waren er op de Kolonie gedurende het afgeloopen jaar 10 sterfgevallen op de Kolonie, waaronder twee zwakke kinderen, een oude vrouw, die einde vorig jaar in een hopeloozen toestand op de Kolonie kwam, een arme teringachtige man zonder neus en een oude man, die ruim 7 jaren geleden met een ongeneeslijke ziekte gezonden werd.

Aan kolonisten en aan de bevolking der omliggende desa's werden 9330 malen medicijnen verstrekt.

Aan de menschen op de Kolonie werden 182000, en aan buitenmenschen 1400 porties voedsel verstrekt.

De dagschool werd door gemiddeld 60 kinderen bezocht, terwijl de avondschool voor de grootere kinderen en volwassenen en de naai-klasse, alles onder leiding van mijn lieve zuster, ook flink bezocht werden.

Het ziekenhuisje heeft prachtig dienst gedaan, vooral hebben nieuwelingen er van geprofiteerd.

Van de negen jongens, die ingevolge Regeeringsbesluit op de Kolonie zijn geplaatst, stierf er een, wiens straftijd verstreken was en die vergunning gevraagd had om hier te mogen blijven. De anderen, op een enkele na, gedragen zich zoo, dat wij de hoop koesteren, dat zij zich werkelijk zullen verbeteren.

Ruim 1000 klapperplantjes zijn in het open veld uitgeplant, terwijl nog 3000 plantjes op de kweekplaatsen staan, die einde 1910 zullen uitgeplant worden.

Een kleine djeroek aanplant en een kleine koffieaanplant beloven in de toekomst ook wat ten behoeve van het werk te zullen opleveren.

Onze veestapel bestaat uit 77 koeien, groot en klein. Eenige minder soort koeien werden verkocht.

De kolonie bezit ook nog een aantal pakpaarden, waarvan enkelen ook wel eens als rijpaard gebruikt worden.

Wat ons het meest van alles verblijdt, is, dat in het afgeloopen jaar aan ruim 6000 desa-Javanen door huisbezoek en meetings het Evangelie gebracht werd.

De kolonie op Celebes, Kalawara Napoeti, heeft ons veel droefheid en teleurstelling gebracht. Misoogsten door walang sangit, wilde varken, muizen en nog andere moeielijkheden veroorzaakten moedeloosheid onder de emigranten, die trouwens ook te kampen hadden met ziekte.

De menschen zijn nog eens begonnen met het bewerken hunner sawahs en zoo het den Heer behagen mocht een goede oogst te geven, dan zal de algemeene toestand wel verbeteren.

Br. L. Samson en Br. H. Züppinger hebben daar met de grootste zelfopoffering en liefde gearbeid en hebben den moed nog niet opgegeven.

Gedurende de laatste maanden is mijn echtgenoot lijdende aan zwakte en zenuw-overspanning, waardoor alle arbeid hem onmogelijk gemaakt wordt.

Mevrouw van Emmerik schreef ons bij de toezending van dit jaarverslag het volgende:

Witte Kruis Kolonie bij Salatiga, 11-2-1910.

You will, I am sure, excuse the liberty I take in sending you our annual report for 1909. Perhaps you would be so kind as to publish angtking you think may be of interest in „Oost en West."

We always feel duply indebted to „Oost en West" firstly for in conjunction with Mr. v. Kol providing the passage for my sister to come out and help us. She has been a help to us and in the seven years which she has been here has toiled unceasingly and with love for the good of the poor creatures on the Colony and in the surrounding villages.

Secondly our great reservoir we also have to thank to „Oost en West."

My dear husband is gradually unproving in health and we feel that we have every reason to praise God for His wondrous help.

May the Lord richly bless you.

Respect fully yours in His Service,

Van ganscher harte bevelen wij het liefdewerk der zelfopofferende familie van Emmerik aan bij alle offervaardigen. Red.-Com.

Oost- en West-Indisch Literatuur-overzicht.

Arbeidswetgeving op Java.

In het Bijblad van het Archief voor de suikerindustrie in Ned.-Indië (Afl. 2 en 3 van jaarg. 1910), publiceert over bovengenoemd onderwerp de heer P. J. F. van Heutsz een doorwrochte studie, getiteld: Bestaat er op Java behoefte aan een arbeidswetgeving? In tegenstelling van Mr. Paets tot Gansoyen en andere strijders voor een werkcontract op Java, komt de heer Van Heutsz tot de conclusie, dat eene wettelijke regeling van de verhouding tusschen den Europeeschen werkgever en den inlandschen werknemer, op dit oogenblik althans, vrijwel behoort tot de onmogelijkheden. De inlandsche werkman is door zijne heeren- en desadiensten, die legaal zijn, beperkt in zijne beschikking over tijd en arbeid. Publiek rechterlijk is hij alzoo geen vrij man. Dit geldt voor het inlandsche werkvolk even goed als voor het vreemde werkvolk, dat bij terugkeer in eigen desa steeds niet alleen de verschuldigde directe belastingen, doch ook de nog niet gepresteerde dagdiensten ten behoeve van het Rijk en de gemeente moet inhalen binnen het jaar, waarin ze verschuldigd zijn.

Men heeft bij de cultures — aldus besluit de heer v. H. — tot nu toe alles gedaan om de techniek aan aanplant en bereiding tot groote volmaaktheid op te voeren, men begint nu ook den bodem te onderzoeken, doch men verzuimde de economie van het bedrijf te bestudeeren en vast te leggen — men verzuimde om den grootsten factor van elk industrieel bedrijf — de menschelijke werkkracht — in zijne macht te krijgen en te verbeteren. Aan die wetenschap van materialen aard bestaat, meer dan aan eene arbeidswetgeving, die alsnog prematuur moet genoemd worden.

Europeesch onderwijs in Indië.

Een voor belanghebbenden hoogst practisch boekje is ter Landsdrukkerij te Batavia verschenen, bevattende Voorschriften betreffende het Europeesch lager onderwijs in Nederlandsch-Indië. (Uitgegeven vanwege het Departement van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid). Alle officiëele bepalingen in Staats- en Bijbladen enz. met betrekking op genoemd onderwijs zijn er in verzameld. In het bijzonder wordt dezerzijds de aandacht gevestigd op hoofdstuk C, waarin o.m. is opgenomen: de Regeling van de klassen en de bezoldigingen der onderwijzers en onderwijzeressen bij het Europ. lager onderwijs; Uitzendingsvoorwaarden voor onderwijzers en hulponderwijzeressen; Medetelling van tijdelijken dienst voor toekenning van traktementsverhoogingen, enz. Voor de onderwijzers, die hier te lande wenschen over te gaan in Indischen dienst, is het werkje inderdaad een hoogst welkome gids.

Java of Buitenbezittingen.

In No. 5 van het Indologenblad, Orgaan van de Indologen-Vereeniging te Leiden, schrijft „Abbé" een artikeltje, waarin met groote vrijmoedigheid wordt gewezen op eene onbillijkheid, volgens den schrijver (blijkbaar zelf een Indologisch student) bestaande in de scheiding, door de regeering, van ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur bestemd voor Java en bestemd voor de Buitenbezittingen. Als argument voor die scheiding is o.m. wel eens de taalkwestie genoemd, zegt de schrijver, nl. dat de ambtenaar in de Buitenbez. geen Javaansch kent, doch hij raadt aan die taalkwestie er buiten te houden, aangezien Prof. dr. A. W. Nieuwenhuis bijv. spreekt van pl.m. 60 talen (geen dialekten) alleen op Borneo. Ook het Bataksch, Boegineesch, Makassaarsch, Alfoersch of Noefoorsch wordt evenmin geleerd aan den voor de B. B. bestemden candidaat-Indisch ambtenaar. Daarom zou de schr. het Javaansch, toch een taal gesproken door plm. 30 van de plm. 40 millioen bewoners van den Archipel, gesteld willen zien, niet meer facultatief, maar verplicht voor alle toekomstige bestuursambtenaren.

De opvatting der Regeering, als zou het Maleisch de „lingua franca" zijn van den Archipel, noemt Abbé eene misvatting, en zegt daarbij niet onaardig: Maar ik zou durven verzekeren, dat je met het Riouwmaleisch uit onze Kloksteegzaal evenveel(?) uitricht tegen 'n Dajak uit de Boven Mahakkam als met 't zuiverste de Vries-en-te-Winkeliaansche Hollandsch tegen een Russischen douanebeambte!

Verder somt de schr. de voordeelen op eener nieuwe regeling, waarbij de scheiding tusschen Java en de B. B. kwam te vervallen, zoodat men bijv. de helft van zijn diensttijd buiten- en de andere helft op Java zou doorbrengen.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 10: De plantwijdte bij caoutchouc boomen, door van Romande. — Kunstmatige rubber. — Het bankbiljet in Ned.-Indië. — De tabakskultuur op Java. — Suikerproductie van Oost-Java. — Economische toestand van Hongkong en Zuid-China gedurende 1909 en vooruitzichten voor 1910. — Worfelrot in Connecticut-tabak, door P. Hondius Jz. — Kultuurberichten (Java-coprah naar Singapore. — Djelbetoengwinning. — Toekomstige productie van rubber in het Oosten. — Bacovencultuur in Suriname, enz.). — Kleine mededeelingen (Fabriekmatige bereiding van opium, enz.). — Financieele berichten en verslagen. — Nieuwe Maatschappijen, enz.— Ingezonden stuk van H. J. van Houten over Kina en kininebast.

Civiel geneeskundige dienst in Indië.

Het verleden jaar verschenen Rapport der Commissie tot reorganisatie van den civiel-geneeskundigen dienst in Nederlandsch Oost-Indië is, gelijk men weet, niet met onverdeelden bijval begroet. Thans hebben een aantal te Amsterdam in de medicijnen studeerende of gestudeerd hebbende Inlanders, eveneens enkele opmerkingen, naar aanleiding dier voorstellen, wereldkundig gemaakt. Hoewel de schrijvers het in vele opzichten met genoemde commissie eens zijn, wijzen zij op enkele in het rapport voorkomende onjuistheden, welke, naar hunne meening, voortgesproten zijn uit onbekendheid met vele toestanden van het Inlandsche volk. Ook trachten zij aan te toonen, dat het tegenwoordige peil van het onderwijs aan de S. T. O. V. I. A. niet te hoog is — gelijk de commissie beweerde — doch eer te laag en zij hopen daarom, dat de Regeering niet zal ingaan op de voorstellen der Commissie in dezen.

Ten slotte brengen de schrijvers hulde aan den vorigen directeur der school tot opleiding van inlandsche artsen (die thans met verlof hier te lande vertoeft) in de navolgende bewoordingen: „Hier past ten slotte een woord van grooten dank aan den man, die met hart en ziel gewerkt heeft en nog werkt aan den vooruitgang van de S. T. O. V. I. A., en die nog onlangs met klem is opgekomen voor de rechten van jong-Indië. Alle ontwikkelde Inlanders kennen den heer Roll; moge zijn streven in Nederland steun vinden en van Nederland uit zoo rustige pressie op de Indische Regeering worden uitgeoefend!"

Het Recht in Ned.-Indië.

De kwestie: adatrecht of recht op Europeesche leest geschoeid voor de inlandsche bevolking van Ned.-Indië heeft al heel wat pennen in beweging gebracht van bekwame juristen. De literatuur over dit onderwerp is opnieuw vermeerderd met een artikel van Mr. W. A. P. F. L. Winckel (in het Recht in Ned.-Indië, deel 93, Nos. 3 en 4), waarbij de schrijver zich keert tegen Mr. L. W. C. van den Berg, onder het veelzeggende opschrift: Een hartstochtelijk kampioen voor een Westersch wetboekenrecht ten behoeve van de inlandsche bevolking van Nederlandsch-Indië.

Dezelfde schrijver geeft in genoemd nummer van

het Recht tevens eene verhandeling, getiteld: Nog eens: de beslissing van burgerlijke geschillen door priesters.

De positie van de Javaansche vrouw.

In Jong-Indië (No. 31) schrijft Mas Mahommad over de positie van de Javaansche vrouw. De schrijver schroomt niet ronduit de vinger op de wonde plek te leggen, wanneer hij verschillende gronden aanvoert voor zijn stelling, dat deze positie veel te wenschen overlaat. De oorzaak daarvan moet volgens hem o.m. gezocht worden in de gemakkelijke voorschriften van echtscheiding bijv., en de veelvuldig voorkomende kinderhuwelijken. In dit opzicht noemt schrijver de Islam een vloek voor Java en de bevolking. Is er niets aan te doen? vraagt hij. En het antwoord luidt:

„Ja zeker, maar het middel schijnt onuitvoerbaar, wijl de Regeering uit beginsel zich niet wil inlaten met het geloof harer onderdanen. Daar bestrijding van het mohammedanisme uit een politiek oogpunt niet raadzaam is, en ook nooit tot gewenschte resultaten aanleiding zal kunnen geven, lijkt me de eenige weg, de echtscheidingen te bemoeilijken en de kinderhuwelijken te verbieden. Dit kan bij de Europeanen, waarom niet bij de Inlanders? In elk geval is herziening en regeling van het adatrecht op een gezonde basis meer dringend noodig, waar mogelijk religie en privaatrecht van elkander worden gescheiden."

In een volgend Nr. van Jong Indië zal Mas Mohammad zijne beschouwing voortzetten en komen wij, wanneer daartoe aanleiding bestaat, er op terug.

Reaalpolitick.

De heer M. van Geuns, Hoofdredacteur van het Soerabajasch Handelsblad, heeft onder dezen titel een brochuretje (overgedrukt uit genoemd blad van 2 en 3 Januari j.l.), het licht doen zien, dat hij als volgt inleidt: „Dit vlugschrift zal het eerste zijn van een reeks, waarin verschillende koloniale aangelegenheden zullen worden behandeld. Ik verwacht, dat men in het moederland wel eenige aandacht zal willen schenken aan de beschouwingen en suggesties van hen, die de tropen door een langdurig verblijf en door studie en onderzoek hebben pogen te leeren komen.".

In hoofdzaak komt zijn betoog hierop neer: De Westersche volken hebben bewijzen geleverd, dat zij staten weten op te bouwen, doch in den heeten aardgordel valt geen enkel deugdelijk georganiseerde staat aan te wijzen. Het gemeenschapsgevoel heeft in tropische landen te allen tijde ontbroken en is nog heden ten dage afwezig. Zoo ook staat volgens schrijver het Javaansche volk nog een geweldig eind van de streep waar de Westersche cultuur, haar aanvang neemt, en is het in economischen zin bijna een quantité négligeable. Daarom acht hij het een ongerijmdheid „die het karakter van een misdaad aanneemt", dit volk van zwakkelingen aan elke voogdij te willen ontrekken, zooals onze idealpolitiker z.i. willen. Ideaalpolitiek is voor zoo'n volk een gif, dat tot algemeene verzwakking zal leiden. Indië voor de Indiërs, acht de heer Van Geuns een mooie leus, doch...... om met zorg in een étui weg te bergen en over een paar honderd jaar voor den dag te halen. Voorloopig doen die „Indiërs" beter hun plicht jegens de menschheid te vervullen. Deze plicht is de aarde steeds beter bewoonbaar te maken. Zoolang hieraan zelfs in de verte niet voldaan is, kan men van een geschiedkundig recht op den bodem niet spreken; kan een volk den eisch inzake onafhankelijkheid niet doen gelden.

Het is te verwachten, dat de door den heer Van Geuns verkondigde stellingen niet onaangevochten zullen blijven. In Jong Indië (No. 31 en 32) wijdt reeds Mr. Thomas eene beschouwing aan des heeren van Geuns' opvattingen, en bestrijdt daarin diens denkbeelden en theorieën.

Weekblad voor Indië.

No. 43 bevat de volgende bijdragen: Doktoren èn doktoren, door M. van Geuns. — Verlofgangers op reis (Het wezen van het reizen), door Jan Feith.— Een kunstschilder op Java in 1706, door Gabriël. — Het Celebesmonument (met foto's). — Indische penkrassen. I, door Ofoei. In deze laatste bijdrage hekelt Ofoei, o.m. het bericht, dat de gewezen tokohouder, kapitein, weesvader, enz., enz., Fanoy „ter beschikking gesteld" is van den algemeenen ontvanger, hetgeen volgens hem terecht een storm van verontwaardiging gewekt heeft in de Indische pers. Zijn beschouwingen slaan niet alle direct op den heer Fanoy, „daar deze niet zg. bekeerd, maar altijd een „fijne" geweest is. Zij wijzen er slechts op, „welke bedenkelijke gevolgen zijne „beschikbaarstelling" kan hebben voor gewetenlooze menschen, die er uit leeren, hoe de godsdienst — en niet de bevoegdheid — den weg baant naar de vetpotten van Indië."

* * *

Ten slotte wordt gewezen op de verschijning van een handig boekje in octavovorm (gedrukt op de Landsdrukkerij alhier), dat aan het Koloniaal Verslag van 1909 ontleende gegevens bevat omtrent Landbouw, boschwezen, veeteelt, visscherijen, gouvernementsbedrijven, scheepvaart, handel en nijverheid in Ned. Indië gedurende het jaar 1908. (Het werkje ligt ook ter raadpleging in de Leeszaal, Heulstraat 17, den Haag).

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m 16 Febr. '10.
De Sumatrapost t/m 17 Febr. '10.
Het Soer. Handelsblad t/m 15 Febr. '10.
De Sumatrabode t/m 11 Febr. '10.
De Delicourant t/m 11 Febr. '10.
Suriname. Nieuws- en Adv.blad t/m 18 Febr. '10.
Nieuwe Surinaamsche Courant t/m 17 Febr. '10.
Exportblad No. 811.
De Ind. Mercuur No. 11.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 7.
De Banier No. 6.
Houw en Trouw No. 8.
Weekblad voor Ned.-Indië Nos. 40 t/m 42.
Jong Indië Nos, 31 en 32.
Deutsche Kolonialzeitung No. 10.
Kort verslag Verg. 2e K. S.-G.
Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw No. 156.

MEDEDEELINGEN.

Hoofdbestuurs-vergadering van de Vereeniging *„Oost en West"* op **Zaterdag 30 April 1910**, des namiddags, ten 2½ ure, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Punten van behandeling:

1. Jaarverslagen (Zie o.a. Kol. Weekbl. Nos. 5, 6, 7 en 9).
2. Rekening en Verantw. 1909. Goedkeuring door het H. B.
3. Ondersteuningsfonds.
4. Studie-Commissie.
5. Nijverheids-Commissie.
6. Informatiebureau.
7. Geldleening.
8. Koloniaal Weekblad.
9. Begrooting 1911.
10. Voorziening vacatures Hoofdbestuur.

Volgens Rooster treden af, doch zijn herkiesbaar, C. R. Bakhuizen van den Brink (de heer Bakhuizen van den Brink heeft verklaard zich niet herkiesbaar te stellen), E. van Assen, A. A. C. Harting, Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weijler (voor Rotterdam), Mevr. J. E. van Oeveren—Van Schaik (voor Utrecht.)

11. Aanwijzing candidaten voor commissie tot onderzoek der Rek. en Verantwoording 1910.
12. Vaststelling van plaats en dag der Algemeene Vergadering in de maand Juli of Aug. 1910.
13. Vaststelling van de gewijzigde Huishoudelijke Reglementen van de afdeelingen Amsterdam en Nijmegen.
14. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

E. VAN ASSEN, *Secretaris.*

Van het Informatie-Bureau:

Zoolang de voorraad strekt, zijn overdrukken uit de Ned. Staatscourant van 1 Maart 1910 No. 50, bevattende de Bijzondere Voorwaarden van benoembaarheid tot adjunct-landmeter en landmeter bij het kadaster in Nederlandsch-Indië, kosteloos verkrijgbaar bij den secretaris van het Informatie-bureau.

Ter benoeming tot adspirant-ingenieur bij den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië en tot adspirant-ingenieur bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken daar te lande, worden gevraagd civiele ingenieurs in het bezit van het diploma, bedoeld bij art. 8 der Hooger Onderwijswet (Staatsblad 1905 no. 181).

Zij, die voor plaatsing in aanmerking wenschen te komen, behooren zich vóór 1 April 1910, bij gezegeld adres, te wenden tot het Departement van Koloniën.

Zie Ned. Staatscourant van 8 Maart 1910 No. 56, waarvan enkele exemplaren verkrijgbaar zijn bij het Informatie-bureau.

Van de Afdeeling Leiden.

Verslag van het in de afdeeling verrichtte gedurende 1 Januari 1909 tot 1 Januari 1910.

Mochten wij het genoegen smaken het vorige jaar een zeer gunstig verslag over onze afdeeling te kunnen aanbieden, aangenaam is het ons thans te kunnen constateeren, dat ook het afgeloopen jaar getuigt van een toenemenden bloei.

Vooreerst gelukte het ons, door zoowel in persoon als bij brief krachtig te propageeren, het aantal leden, dat het daaraan voorafgaande jaar 65 bedroeg,

waaronder 2 donateurs, te brengen tot niet minder dan 106 leden met 2 donateurs. Voor de in deze door onzen secretaris verrichte bemoeiingen, mocht deze bij schrijven van 23 Nov. j.l. no. 155 van het Hoofdbestuur een woord van oprechten dank ontvangen.

Voorts mochten enkele wijzigingen in ons Huishoudelijk Reglement, noodzakelijk geworden door een verandering in de Statuten en het Huishoudelijk Reglement der Vereeniging, de goedkeuring van evengenoemd Hoofdbestuur verwerven.

Vervolgens riep een van verlof naar Indië terugkeerende ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur onze hulp in om hier ter stede voor diens achter te laten twee dochters een geschikt pension te vinden; de daarop ter voldoening aan dat verzoek in het werk gestelde pogingen mochten met een uitstekend resultaat worden bekroond.

Onze afdeeling liet zich voorts door haren secretaris vertegenwoordigen bij een door enkele Indologen uitgeschreven bijeenkomst om te komen tot de oprichting van een algemeene studentenafdeeling onzer vereeniging, en in welke vergadering in principe tot zoodanige oprichting werd besloten.

En als het laatste, doch zeker niet het minst vermeldingswaardige, op het gebied onzer werkzaamheid valt nog te vermelden een in de laatste dagen van December j.l. te zamen met de Leidsche Kunstvereeniging georganiseerde tentoonstelling van voorwerpen van Makassaarschen oorsprong, toebehoorende aan den controleur B. B., Tideman. De eerste Kerstdag werd zij geopend. De sluiting had plaats in de eerste helft van Januari j.l., dus in het jaar 1910, en daarom zal het tot de taak van den verslaggever over dat tijdperk behooren om van hare resultaten nadere mededeelingen te doen.

De finantiëele toestand is niet ongunstig; een vrij belangrijk bedrag kon op nieuwe rekening worden overgebracht.

LEIDEN, 17 Febr. '10. E. RIJKE, *Secretaris.*

Van de Afdeeling Arnhem.
Verslag over het jaar 1909, uitgebracht in de Algemeene Vergadering van 31 Januari 1910.

Evenals vorige jaren mocht onze vereeniging in het afgeloopen jaar in Arnhem niet veel belangstelling ondervinden. Niettegenstaande verschillende pogingen om leden te winnen verminderde het ledental gedurende het jaar 1909 van 60 tot 56.

In de maand Maart werd aan de leden onzer afdeeling eene voordracht aangeboden, gehouden door den declamator Albert Vogel over China en Japan, welke matig werd bezocht.

Door het overlijden van den heer Jonker en het vertrek uit de gemeente van de heeren van Essen en ten Bruggecate kwamen drie plaatsen in het bestuur open, welke voorloopig onbezet bleven, zoodat het bestuur thans bestaat uit drie leden, t.w. de heeren Lamie, Baumann en Liefrinck.

ARNHEM, 31 Januari 1910. (*w.g.*) L. A. H. LAMIE, TH. LIEFRINCK.

Jaarverslag van de Afdeeling Utrecht en Omstreken

Leden.

Het ledental, dat in 1908 van 62 teruggeloopen was op 54, steeg in 1909 weer en niet onaanzienlijk. Telde de afdeeling 1 Januari 1909 54 leden, op 31 December d.a.v. was het ledental geklommen tot 82 alzoo een vermeerdering van 28, w.o. 5 personen met een bijdrage van *f* 5.— 's jaars en hooger, en die dus op den titel „lid-begunstiger" aanspraak maken. Een van hen is tot de vereeniging toegetreden met een gift in eens van *f* 100.—. Door overlijden verloor de afdeeling één lid, wegens vertrek naar elders 4 en wegens bedanken 4 leden.

Belangstelling der leden.

Ging het ledental dus vooruit, de belangstelling bleef helaas onveranderd. De laatste algemeene vergadering werd door geen enkel lid bezocht.

Lezingen en voordrachten.

Lezingen of voordrachten werden in 1909 niet gehouden, voornamelijk wijl de ervaring in deze afdeeling is, dat ze meestal slecht bezocht worden, en men het geld op andere wijze beter meende te kunnen aanwenden.

Verkoop van voorwerpen van Indische Kunstnijverheid.

De afdeeling besloot daarom te trachten den verkoop van voorwerpen van Indische kunstnijverheid weder op te vatten, ten einde op deze manier practisch iets bij te dragen tot de welvaart van de bevolking van Insulinde. Door opheffing van de zaak van Mej. Verweij hier ter stede, waar het depôt gevestigd was, en men er niet spoedig in slaagde een geschikten anderen winkel voor het beoogde doel te vinden, heeft deze tak van werkzaamheid der Utrechtsche afdeeling een poos stilgestaan.

In November slaagde zij er echter in, een geschikte plaats voor tentoonstelling met verkoop te vinden in de Inrichting voor Kunstnaaldwerk van Mej. S. Gemmeken, Kromme Nieuwegracht 88 te Utrecht. Van „Boeatan" werden verschillende artikelen tot een bedrag van pl.m. 70 gld. in depôt genomen. Voor verdere bijzonderheden wordt verwezen naar het verslag over het depôt.

Algemeene Vergaderingen.

In 1909 werden twee algemeene vergaderingen gehouden: de gewone jaarlijksche op 19 Februari 1909 en een buitengewone op 23 November 1909, waaarin goedkeuring gehecht werd aan de door het H. B. voorgestelde statuten-wijziging in zake contributie-verhooging.

Bestuur.

In de jaarl. algemeene vergadering van 19 Februari 1909 traden als bestuursleden periodiek af de heeren H. Kohlbrugge (secretaris-penningmeester) en Dr. J. H. F. Kohlbrugge. Beiden verklaarden niet voor een herbenoeming in aanmerking te willen komen. Als nieuwe bestuursleden werden gekozen de heeren A. Enthoven, Dr. L. Harcus en S. H. Tjabring, waarvan de heer Enthoven als penningmeester optrad en de heer Tjabring als secretaris. Ten gevolge van het vertrek van den heer Enthoven naar Indië voor den duur van eenige maanden, nam de secretaris den 18den October ook het penningmeesterschap op zich.

Geldmiddelen.

Gaf de rekening over 1908 een voordeelig saldo van 29.90 gld., aan het einde van 1909 bedraagt dit 288.22 gld., gedekt door een tegoed spaarbankboekje bij de Crediet- en Deposito-kas te Utrecht, groot 287.05½ gld., en aan gereed geld een som van 1.16½ gld. Onder de uitgaven zijn begrepen 35 gld. voor gedeeltelijke betaling der van Boeatan in depôt genomen voorwerpen, waartegenover dit jaar nog geen ontvangsten geboekt zijn. Verder moet nog aan het H. B. afgedragen worden zijn aandeel in de contributie in eens van 100 gld. van den heer Musschenbroek, waaromtrent nog geen beslissing genomen kon worden.

Aldus vastgesteld te Utrecht den 25sten Febr. 1910.

(*w.g.*) S. H. TJABRING,
Secretaris-Penningmeester.

(*w.g.*) J. E. VAN OEVEREN—VAN SCHAIK,
Voorzitster.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het s.s. „Wilis", commandant W. Adam, van Batavia 17 Februari 1910, te Marseille 12 Maart 1910.

H. A. van Nievelt, echtgenoote en 1 kind; Mej. J. Mekking; J. A. Cover; Kiss; J. A. B. van den Heuvel; Th. Langholz; J. M. Levie met dochter; H. C. Prijdenker; M. Rebel; F. W. Smits; A. Ch. Schonstedt; H. T. J. Snijdewint; M. H. J. Berger; K. C. J. Roos; R. Tilman; Bepree met echtgen. en 1 kind.

